

af sidste Sommer. Under disse Omstændigheder laa det meget nært at tage under Overveielse, om Marinen skulde vedblive at tage Krudt fra samme Værk, eller om det ikke vilde være forstandigere, at Marinen for Fremtiden henvendte sig med sine Bestillinger til det Krudtværk, som Staten selv eier, nemlig Frederiksværk Krudtværk. Saavidt jeg har forstaaet, har det været den høitærede Marineministers Mening, at Marinen skulde henvende sig til Frederiksværk Krudtværk og altsaa lade Donse Krudtværk uden Bestilling. Nu er der ingen Tvivl om, at i det Dieblit, Marinen hører op at tage sit Krudt fra Donse Krudtværk, kan dette Værk ikke bestaa. Dets Afstætning til Private er for ringe til, at Værket vil kunne bestaa, og det syntes altsaa at være et meget forstandigt valgt Tidspunkt til at bryde Forholdet til Donse, netop da hele Værket var sprunget i Luften og var fuldstændig ødelagt. Man vil maafke spørge, hvorfor det maa anses for rigtigt at bryde Forholdet til Donse Krudtværk og saaledes tvinge det til at ophøre at bestaa. Der er mange Ting, der tale for det, blandt Andet den Ting, at et Krudtværk i og for sig er en Industri, som man helst maa have under Statens Værgemaal, under Statens Forsorg, fordi det er en Industri, hvorved der kan afstedkommes overmaade stor Skade og et meget stort Spild af Menneskeliv, naar den ikke drives med Sagttagelse af store Forsigtighedsregler. Jeg veed meget vel, at selv om Staten overtager Krudtværkerne, eller selv om Staten fabrikerer alt Krudt i Landet, er denne Drift ikke istand til at garantere, at der ikke sker Ulykker ved Krudtværket, at det jo kan springe ved uheldig Hændelse; det er en Skæbne, som af og til overgaar ethvert Krudtværk. Imidlertid er det tydeligt nok, at Staten kan i en ganske anden Grad sikke sig en forsigtig og fornuftig Behandling af denne vanskelige Industri, end det er muligt, naar den er i Hænderne paa en privat Mand, og især, naar den er i Hænderne paa en Eier eller et Aktieselskab, som ikke er i Besiddelse af de betydelige Pengemidler, som der behøves til at træffe de nødvendige Foranstaltninger og til at sikke sig den gode og kyndige Bestyrelse af Værket, som her er nødvendig. I fremmede Lande har man indrettet sig paa forskjellig Maade. I Frankrig er Krudtfabrikationen et Monopol for Staten, Staten er den Eneste, der har Lov til at lave Krudt i Frankrig. I andre Stater har man private Krudtværker, men i Reglen vil man finde, at disse Krudtværker ere i Hænderne paa store Aktieselskaber, som saa drive en hel Del forskjellige Krudtværker. Det er f. Ex. Til-

fældet i England, Holland og Westphalen i Preussen, som ere de 3 Lande, der fortrinsvis ere berømte for deres Krudtindustri. Derved, at det er store Selskaber, som eie mange forskjellige Krudtmøller, spredte omkring i Landet, opnaas den Ting, at, naar et Uheld rammer et enkelt Værk, er Selskabet ikke derved afstaaet fra at fortsætte sin Virksomhed. Naar man har mange Krudtmøller, kan man finde sig i, at der springer en enkelt i Luften, thi det gjør saa ikke videre, end at man bliver ved med at arbejde paa de andre. Hvor det som her er Tilfældet, at der er en formueløs Besidder eller Aktieselskab, hvad det nu er — det veed jeg ikke engang — der er den store Vanskelighed, at, naar en Krudtmølle springer i Luften, ja, saa er Eieren paa Nanden af Fallitten. For at forebygge, at virkelig Krudtværket skal ophæves, er der da ikke Andet for, end at Staten maa komme ham tilhjælp; Staten, som er den eneste virkelige store Kunde ved et saadant Krudtværk, maa komme tilhjælp, og det Samme er Tilfældet under andre Omstændigheder. Naar der f. Ex., saaledes som netop i de senere Aar, har viist sig Nødvendighed for at indføre meget betydelige og relativt kostbare Forandringer i et saadant Værks Anlæg, saa er den eneste Maade, hvorpaa det virkelig kan ske, den, at Krudtværket henvender sig til Staten om Forskud, Laan, rentefrie Laan, Laan imod Pant osv.; Staten maa lægge Penge til! Men under disse Omstændigheder forekommer det mig, at, forsaavidt man overhovedet vil beholde dette lille Krudtværk ved Donse, var det det eneste Forstandige, at Staten saa overtog Krudtværket selv, at Staten købte det, med andre Ord; thi Staten er en Eier, som har Raad til, at der engang imellem indtræffer et Uheld ved denne Fabrikation. Der er desuden den Ting ved det, at Tilvirkningen af Krudt i vore Dage er bleven en Industri, som fordrer en ganske overordentlig Nøiagtighed. I gamle Dage lavede man ogsaa Krudt, og det var i Grunden, naar Alt kom til Alt, lige-gyldigt, enten man lavede godt eller slet Krudt; det præstereede omtrent det Samme. Nuomstunder er Fordringen til Krudt stegen i en ganske overordentlig Grad. Man maa lave sit Krudt saaledes, at det paa den ene Side giver den Nyttevirkning, man forlanger af det, og at det paa den anden Side ikke anstrenger de Kanoner, man skyder med, udover Grændserne. Man maa altsaa have stor Garanti for, at det Krudt, som man køber af forskjellige Slags, virkelig er af den Bestaafenhed, som der er forudsat for vedkommende Kanon, at man f. Ex., naar man har en Kanon, der er bygget til at